

Društvene vesti

III. KONGRES SLOVENSКИH GEOGRAFOV

Za prvim kongresom slovenskih geografov v Kamniku 1. 1952 in drugim, ki je bil 1. 1954 v Mariboru, je Geografsko društvo Slovenije priredilo letos v dneh od 12. do 15. oktobra tretji kongres v Portorožu.

Skoraj vsi udeleženci kongresa so prišli v Portorož že v petek, 11. okt. zvečer s tremi posebnimi avtobusi iz Ljubljane. Tehnična organizatorja prof. Malis in asistent Šifrer, ki sta svojo nalogo res dobro opravila, sta poskrbela, da so vsem takoj dodelili sobe in bone za hrano.

Kongres se je začel natančno po programu 12. oktobra ob 8.30. Predsednik društva prof. dr. Svetozar Ilešič je pozdravil prisotne goste, med njimi zastopnika okraja Koper, delegate sorodnih strokovnih društev in bratskih geografskih društev, nadalje dva zastopnika Pedagoškega društva iz stare Gorice, kakor tudi vse ostale zbrane udeležence. Preden je kongres začel z delom po določenem načrtu, je predsednik društva prebral sklepe mariborskega kongresa in istočasno poročal o njihovi izvedbi.

Po izvolitvi delovnega predsedstva, raznih komisij in zapisnikarjev so številni povabljeni gostje pozdravili kongres in mu zaželeli uspešno delo. Predsedujoči prof. dr. Anton Melik je nato kot prvi referent spregovoril o »Geografskih problemih Slovenskega Primorja«. V daljšem referatu, ki smo mu sledili z največjim zanimanjem, nam je prof. Melik — kot zna le on — predložil aktualne geografske probleme celotnega Slovenskega Primorja s širšega nacionalnega in tudi jugoslovanskega gledišča. Posebej se je zadržal ob pomenu novo nastajajočega koprškega pristanišča, ob prednosti, ki jo ima pred ostalimi pristanišči na obali Koprškega Primorja² in železniški povezavi Kopra s celinskim zaledjem. Dotaknil se je tudi žive geografske problematike osrednjega urbanskega in gospodarskega središča v tem delu slovenske zemlje, saj je nemogoča meja odtrgala našemu Slovenskemu Primorju dve naravni središči, Trst in Gorico. To dejstvo je povzročilo hude anomalije v vsej pokrajini. Ena takih je preusmeritev gravitacije prebivalstva, ki je še vedno v teku.

Po predavanju so se udeleženci kongresa sporazumeli za predlog, da bodo razgovor o posameznih referatih prenesli na zaključek predavanja s sorodno tematiko. Zato so takoj za predavanjem prof. Melika prišli na vrsto krajši referati o Koprskem Primorju. Podajali so jih dobri poznavalci tamkajšnjih razmer, med njimi tudi dr. Vladimir Kokole in Andrej Briški, ki sta pred leti proučevala na terenu geografsko problematiko Koprškega Primorja, prvi geomorfologijo, drugi pa gospodarsko geografijo.³

V. Kokole je v kratkih potezah prikazal glavne geomorfološke značilnosti Koprškega Primorja. Za njim je nastopil Franc Bernot z referatom: Klimatski pregled Koprškega Primorja, v katerem nam je skušal prikazati podnebje te pokrajine na osnovi meteoroloških podatkov postaje Koper in deloma tudi Kubeda, za razdobje od 1947. do 1956. leta. Referent je upošteval veliko meteoroloških elementov, toda, žal, je razdobje prekratko — podatkov za daljše ni imel — in v klimatskem oziru tudi zelo anomalno; zato imajo izračunani podatki le omejeno vrednost. Navedem naj na tem mestu le najznačil-

¹ Referat bo objavljen v Geografskem vestniku XIX, 1957. V zvezi z objavo važnejših referatov s kongresa pripominjamo, da zaradi težav, predvsem tehničnih, ni mogoče izdati vseh referatov s kongresa v skupni publikaciji in bodo zato objavljeni na različnih mestih. Nekateri od teh so napovedani že v tem poročilu.

² A. Melik imenuje obmorski flišni del slovenske zemlje tudi Šavrinško Primorje.

³ Obe razpravi sta objavljeni v Geografskem zborniku IV iz 1. 1956.

nejši primer. Srednje mesečne temperature za Koper kažejo, da je februar hladnejši od januarja (januar 4,9° C, februar 4,7 stop. Celzija), kar je nedvomno anomalija, saj kažejo bližnje postaje kot Trst, Oltra, San Nazario pri Kopru in Strunjan za starejša razdobja v januarju nižjo temperaturo (povprečno za 1° C) od februarja. Omenjena posebnost gre na račun nekaj nadpovprečno toplih januarjev v obravnavanem razdobju (1. 1948, 1949, 1951, 1955 in 1956) in pa ekstremno mrzlega februarja 1956, saj je bil kar za 5,5 stop. Cel. nižji od povprečka. Upoštevaajoč ta dejstva, bi bila realnejša povprečna januarska temperatura v omenjenem razdobju 4,3 stop. Cel., februarska pa 4,9 stop. Cel.; bližnji Strunjan je imel v razdobju od 1902 do 1916 temperaturo v januarju 4 stop. Cel., v februarju pa 5 stop. Cel., Oltra od 1902 do 1913 januar 3,5, februar 4,7 stop. Cel. in San Nazario pri Kopru 1. 1902—1910 januar 3,3, februar 4,6 stop. Cel. — Světnik za pomorstvo in morskoro ribištvo OLO Koper, France Potočnik, se je ljubeznivo odzval vabilu kongresnega pripravljalnega odbora in nam poročal o Pomorstvu v Slovenskem Primorju.⁴ Za kratko, a zelo zanimivo predavanje, je bil deležen splošnega priznanja. Tudi referat prof. dr. Miroslava Zeila o »Ribalovu v primorju Zahodne Istre«,⁵ ki ga je v odsotnosti referenta prebral S. Ilešič, je dal geografom izvrsten pregled čez razvoj ribištva, toda in pokazal uspehe in težave, s katerimi se bori mlada, a važna gospodarska panoga na naši obali. S pridom preizkušajo v praksi dognanja moderne tehnike, ki naj slovensko kot jugoslovansko ribištvo iztrgajo iz zastalosti, saj se te panoge gospodarstva pri nas še zelo trdovratno drži. Dopoldansko zasedanje je po 13. uri zaključil A. Briški z referatom: Splošni gospodarsko-geografski pregled Koprškega Primorja, v katerem je zgoščeno in pregledno podal rezultate svojih proučevanj pred leti na ozemlju Šavrinov.

Zaradi pomanjkanja časa je moral biti zadnji referat iz zgoraj omenjene skupine, ki ga je bil pripravil profesor Srečko Vilhar, z naslovom: Zgodovinski razvoj Koprškega Primorja, preložen na popoldne ob 15.30. Ker je omenjeni referent zbolel, je njegovo predavanje prebral prof. dr. Roman Savnik, nakar je predsedujoči A. Melik povabil zbrane k diskusiji o dotedanjih referatih. Razvila se je živahna debata, v katero je intenzivno posegel ta stalni in aktivni gost na naših kongresih, prof. dr. Ivo Rubčić iz Zagreba, in je s tem nadaljeval tudi v naslednjih dneh. Po končani diskusiji smo prešli k drugemu delu programa za prvi dan, t. j. k aktualnim problemom šolske geografije. Prof. Mavricij Zgonik je imel dolg referat z naslovom »Nekaj pobud k pravilnemu geografskemu ocenjevanju«,⁶ v katerem se je dotaknil zanimive, široke in obenem težavne naloge, ki se postavljajo šolniku ob tehtanju dijakovega znanja. Nakazal je nekatere napotke, po katerih bi se dalo priti do objektivnega ocenjevanja. Drugi referent, inšpektor prof. Dušan Kompare, je govoril o osnutku novega učnega načrta reformirane splošno izobraževalne šole v zvezi s poukom zemljepisa oziroma domoznanstva. Zaradi pomanjkanja časa se je moral omejiti le na najvažnejše, podrobnosti pa je prepustil diskusiji. Na predlog delovnega predsedstva smo razgovor o obeh referatih iz istega razloga preložili na zadnji dan zborovanja.

V nedeljo, 13. okt., smo začeli ob osmi uri z referatom V. Kokoleta: Geografija v regionalnem planiranju.⁷ Referent se je načelno dotaknil zanimivih vidikov v zvezi s še zelo mlado smerjo geografske znanosti, ki skuša po svojih močeh prispevati pokrajinskim planiranjem pri poskusih združevanja raznih silnic, ki se stikajo na določenem zemeljskem prostoru. Referent je pravilno prikazal le delne možnosti, ki jih morejo nuditi

⁴ Referat bo objavljen.

⁵ Referat je v celoti objavljen v tej številki.

planerju izsledki geografske znanosti, še posebej, če jih gleda s stališča talkošnje praktične porabnosti. Vendar so planerju trdna osnova, na katero se mora opreti, če hoče gledati pokrajino s kompleksnega zornega kota. Predavatelj je upravičeno svaril pred prevčlikim zanosom, ki bi geografa lahko zavedel do pretiranega mišljenja, češ da sam zmore pri regionalnem planiranju velik del.

Docent dr. Cene Malovrh je načel za nas geografе izredno aktualno problematiko, s katero se srečujemo pri svojem vsakodnevnem delu že desetletja: geografsko rajonizacijo. Ustavil se je pri pojmu gospodarsko-geografske rajonizacije nasploh v zvezi z obravnavanjem teme Problematika gospodarsko-geografske rajonizacije Jugoslavije. Ob ugotovitvi, da je težko govoriti o gospodarsko-geografskih rajonih kot celoti, je nakazal nekaj prav zanimivih primerov posameznih gospodarskih področij ali več združitvev teh v celoto ob upoštevanju več nasprotujočih si momentov, ki sliko lahko bistveno pokvarijo, kot n. pr. nerazločevanje med kvaliteto in kvantiteto in podobno. Zelo zanimiva tema, ki bi bila vredna čimprejše objave!⁶

Vrhunec v zvezi z zgornjo tematiko pa je bil referat S. Ilešiča z naslovom: Problematika geografske rajonizacije ob primeru Slovenije, ki je vzbudil živo zanimanje pri vseh kongresnikih. Kot prejšnji referent je tudi on govoril o problematiki gospodarsko-geografske rajonizacije Slovenije; preden pa je prešel k obravnavanju njene konkretizacije, nam je v kratkem predložil svoje trezne poglede na načelno stran geografske rajonizacije sploh. Še posebej zanimiva pa je njegova gospodarsko-geografska rajonizacija Slovenije, ki jo je prikazal na koncu svojega referata ob nenehnem poudarjanju, da je to le poizkus, ki je kot vsak drug podvržen kritiki in ki naj služi le kot podlaga za razgovor. Njegovo prirodno — imenuje jo tudi fizionomično — rajonizacijo Slovenije, ki je bila objavljena v Geografskem obzorniku III, št. 2, že poznamo, zato se bomo še toliko bolj razveselili objave njegovega, zgoraj omenjenega referata v Geografskem vestniku IX, 1957.

Ob vseh treh referatih je bila živahna in plodna diskusija, ki je marsikaj še podčrtala in tudi dopolnila.

V nedeljo popoldne ob 16. uri se je začelo delo kongresa ločeno v dveh sekcijah: v fizično-geografski in antropogeografski. Teme so bile v obeh zanimive, le škoda, da so bile, kot je pri sekcijem načinu dela neizbežno, posamezniku dosegljive le v eni ali drugi sekciji. Ker bi razčlenitev in kratek prikaz posameznih referatov obeh sekcij zahteval preveč prostora, ki pa je omejen, bom kljub pomembnosti vseh navedel le referente in njihove teme z željo in v upanju, da bodo tudi te čimprej objavljene. V fizično-geografski sekciji so bili tile trije referati: dr. Danilo Furlan: Upravičenost termina monsum v Evropi; prof. Franc Habe: Pomikalnice in jaane na Predjamski prelomnici in asistent Milan Šifer: Nekateri problemi delitve würmske ledene dobe. V antropogeografski sekciji pa sta referirala S. Ilešič in V. Kokolet, prvi s temo: O problemih agrarne geografije na mednarodni konferenci v Nancyju in drugi: Nekaj o praktičnih aspektih geografskega dela za regionalno planiranje.

V ponedeljek smo imeli ekskurzijo. Na pot smo šli ob sedmih zjutraj v štirih avtobusih in prevozili tole pot: Portorož, Izola, Koper, Ankaran, Oltra, Ankaran, Šmarje nad Kopro in od tod nazaj v Portorož, kamor smo prišli okrog 19. ure. Za bežen ogled Izole smo se zadovoljili s počasno vožnjo skozi mesto, s Kopro pa smo se pod strokovnim vodstvom Igorja Vrišerja temeljiteje spoznali. S pobočja pri Semedeli, od koder je lep razgled na mesto z južne strani, nam je tov. Vrišer v kratkih, a nazornih potezah prikazal razvoj mesta od antike dalje. Posebej pa se je ustavil pri tolmačenju iz-

delanega urbanističnega načrta za mesto Koper — pri njegovem sestavljanju je tudi sam sodeloval — ki naj v bližnji bodočnosti prevzame vlogo ene večjih luk ob jugoslovanski obali in s tem temeljito preobrazi dosedanje staro lice. Skozi mesto smo pod istim vodstvom naredili poučen prerez, od koder smo si nad severno obalo ogledali pozicije nastajajočega modernega pristanišča, ki že sedaj kaže prve obrise. V Oltri smo na kratko postali in si ogledali bolnišnico za kostno tuberkulozo in boleznj sklelov. To priliko je izrabil R. Savnik, da nam je na kratko prikazal zdravstvene razmere in organizacijo zdravstvene službe v Koprskem Primorju, nato pa nas je ljubeznivi šef-zdravnik bolnišnice dr. Grobelnik popeljal v bolnišnico, od koder nam je s preglednega mesta povedal nekaj besed o poslanstvu te zdravstvene ustanove — ene največjih in najmoderneje opremljenih v naši državi — in o načinu zdravljenja obolelih ter o uvajanju okrevancev v rehabilitacijo. Iz Oltre smo se zapeljali po isti poti nazaj proti Ankaranu, pred njim, na vznožju pod Hrvatini, pa smo se odpravili peš skozi Hrvatine do glavne ceste, s katere se nam je odprl pogled na Tržaški zaliv s Trstom, ki je ležal neposredno pod nami. Od tu nam je prof. France Planina tolmačil bližnjo in daljnjo okolico in nam predložil absurdnost nenaravne meje z Italijo, ki že na prvi pogled trga to veliko mesto od najbližjega slovenskega zaledja. Po isti poti smo se vrnili do avtobusov, ki so nas nato popeljali mimo Kopra in po dolini levega pritoka Badavščice (Kornalunge) v 260 m visoko Šmarje, vas, ki je bila med vsojmo hudo prizadeta, saj se posledice vidijo še danes na vsakem koraku. V Šmarju smo imeli daljši odmor. Hvala zanj gre okrajnemu ljudskemu odboru Koper, ki nam je v dvorani združnega doma priredil prijetno zakusko. Domačnost in dobra kapljica sta priklicali v veliko dvorano prešerno razpoloženje. Pred odhodom iz Šmarij, ki nam bodo ostale v lepem spominu, smo se pod vodstvom V. Kokoleta in A. Briškega povzpeli na nekaj čez sto metrov višjo razgledno točko med Pomjanom in Šmarjami, od koder sta omenjena tovariša opisovala pokrajino okrog nas. Ker se je ob odhodu s Šmarij že mračilo, smo opustili prvotno nameravani ogled sečoveljskih solin in se skozi Korte zapeljali naravnost v Portorož.

Zadnji dan kongresa, v torek 15. okt., je bilo dopoldne rezervirano za razgovor o srednješkoli problematiki, ki pa je bil proti pričakovanju kaj boren. D. Kompare je v debati preciziral nekatere točke pred dvema dnevoma prikazanega osnutka novega učnega načrta za osemletne šole. Nato smo prešli k zaključnemu delu programa — k branju resolucije, ki je bila kratka in stvarna ter zato z nekaterimi tehničnimi dopolnili, ki so jih predlagali nekateri kongresniki, z odobravanjem sprejeta.

S tem je bil kongres formalno končan. Prof. Ilešič je še sporočil predlog, po katerem naj bi bil prihodnji kongres v letu 1960 — morda kot zborovanje — nekje na Dolenjskem. Združeval naj bi kongres in seminar, ki bi bil takoj za kongresom v Beli krajini. Odloča pa naj o tem odbor GDS.

V načrtu smo imeli tudi ogled Pirana in tamkaj prirejene geografske razstave, ki jo je pripravil Ljubljanski zemljepisni muzej, a je oboje zaradi tehničnih težav odpadlo. Velik del kongresnikov pa je čas do kosila le porabil za to, da si je razstavo ogledal na svojo roko.

Ob 14. uri smo se odpeljali iz Portoroža proti Ljubljani. Spotoma smo naredili kratek ovinek na Sacerb, od koder je edinstven razgled na Trst in severovzhodni del Tržaškega zaliva, kakor tudi na širše tržaško zaledje. Anticiklonalna atmosfera nam je nudila le omejen razgled.

Po lepi, novi avtomobilski cesti smo se okrog 18. ure pripeljali v Ljubljano.

Kongres je v celoti uspel, tako v organizacijskem kot v strokovnem oziru. Posebej je treba pohvaliti res vzorno izpeljano tehnično organizacijo in seveda tiste, ki so zanjo skrbeli. Strokovnemu delu bi morda očitali le prenatpanost, ki je udeležence, ki so hoteli vseskozi slediti, po malem le utrujala. Vreme je bilo vse dni več kot lepo, kar je tudi velik prispevalo k dobremu razpoloženju.

D. Meze

⁶ Referat bo objavljen v reviji »Sodobna pedagogika«.

⁷ Referat bo objavljen v Geografskem vestniku XXIX, 1957.

⁸ Referat bo objavljen v Ekonomskem zborniku.